

Kodály Zoltán Székelyfőnöje Szegeden

Az elmúlt korszak idegen zenei levegőjében az ifjú zeneszerző Kodályban felébredt a vágyódás: magyar zenét írni. Tudta, hogy ehhez csak a magyar „paraszti muzsika” teljes megismerésével juthat el. Hozzáfogott tehát — Bartók Bélával együtt — a népdalgyűjtéshez. Munkája közben, már ötven évvel ezelőtt, látta, hogy a nemzet elnyomott, nem ismert, lenézett rétegében él a művészi energia, mely alkalmas arra, hogy a nemzet művészi géniuszát évszázadokra megteremkenyítse.

Kodály terve: olyan zenét alkotni, amelyben a nép is fölismeri önmaga szívét. Zeneszerzői munkájához a magyar népzene termő talajából merített. Így azonosult lelkiülte a népdallal. Kodály zenéje a magyarság lelkiületében fogant s olyan közönségnek szól, mely magáévá teszi az egész nép kultúráját és életérőkeit. Kodály művészete egy a népdal — és így a magyar nép művészetével.

A Székelyfőnö című daljáték, mint operaméretű kompozíció, 1932-ben szólalt meg először. Ezzel az alkotással nyitotta meg Kodály a magyar népzene útját a város lakosság szélesebb körei felé. A Székelyfőnö (melynek meséje és dramaturgiai felépítése is Kodály munkája) dalai legnagyobb részt erdélyi népdalok. A népdal itt önmagát adja. Megelevenedik a népdalok tartalmából folyó cselekmény és azoknak értelmi folyamatossága adja a drámát. Ebben a műben a nép szerepel, a nép lelki élete tárul elénk úgy, ahogyan a nép azt megénekli.

A Székelyfőnö mélyen meggrázó, páratlanul eleven, zenében mintázott népdrama. Kodály érintetlenül hagyta benne a nép költészetét, kifejező világát és megjárt szavú valódi életét. Népi dalai, balladái, teljes drámát ad és játszik meg. A Székelyfőnöben felhasználta népdalokat Kodály méltó köntösbe öltöztette. Művészi kézzel válogatta ki a teljes népet kifejező anyagot, melyet teremtő zené-

jének erővel öntött formába. Különösen a kórusok magyar kontrapunktikája megrázza a drámai, mert vele az ősiségen egyszerűságot magyar dallam elképzelt sokszólamú fejlődését ivalta át bátor lendülettel. Kodály ebben a műben olyan meggyőzően szólaltatja meg a népi anyag sohasem létezett polifóniáját, mintha a magyar nép örökké így énekelte volna.

Mivel a Székelyfőnö népdrama, a játék meséjét a szöveg mellett a kórus is énekl, sőt maga is játssza, cselekményében irányítja. De itt a táncra is fontos szerephez jut. A mű ének- és táncdarabjának a népnek megszemélyesítőt.

Kodály zenéje nehezen tört utat különösen városunk felé. Nem véletlen, hogy e téren éppen Szeged tartózkodott igen sokáig az új szellem befogadásától. Mesterségesen száműzték Kodályt, Bartókot. De az ilyen törekvések csak ideig-óráig tarthatják fenn magukat. Akadt néhány tehetséges, elszánt muzsikus, aki előnyösen megváltoztatta a helyzetet. A harmincas években mind több Kodály-műtől kezd hangosodni a város. 47-ben és 53-ban Kodályt éneklő ifjúsági hangverseny valósult meg, majd a Hány János szót a színpadról, tavaly pedig feljutottunk már a Psalms Hungaricus magaslátáig. Kodály kétszer is itt járt közöttünk. Most pedig a Nemzeti Színház készült el a Székelyfőnö első szegedi bemutatására!

Tudomásunk szerint, a nemrégiben Szegedre jött Rubányi Vilmos karnagy nemes, de merész vállalkozásából születik meg a szegedi bemutató. Szeged dolgozó s a Kodály-muzsika szegedi talajának szerény, de harcos munkásai nagy örömmel, egyben felfokozott várakozással tekintenek a szombati nagy zenei esemény elé. Ismerjük a feladat nagyságát (különösen a kórusra hárulót), a felelősség komolyságát, hiszen Kodály szeme most már rajtunk is van!...

SZEGHY ENDRE DR.

A társadalombiztosítási nyugdíjról szóló rendeletet kiterjesztették a kisipari szövetkezeli tagokra is

A Minisztertanács 12/1955. számú rendelete kiterjeszti a dolgozók társadalombiztosítási nyugdíjáról szóló 1954. évi 28-as számú törvényerejű rendeletet a kisipari szövetkezeteknek azokra a tagjaira, akik szövetkezeti tagságuk alapján betegség esetére biztosításban részesülnek. A szövetkezet, mint munkáltató — a rendelet szerint — a szövetkezeti tagok után nyugdíjárulékot fizet. A nyugdíjellátásra való igényt a Kisipari Szövetke-

zeti Biztosító Intézet (KSZKBI)-nek az igénylő lakóhelye szerint illetékes alközpontjánál (kirendeltségénél) kell előterjeszteni akkor, ha a dolgozó az igény-bejelentés időpontjában, vagy azt megelőzően utójára szövetkezeti tagsága alapján volt betegség esetére biztosított. Az igényekről az alközpont vezetőse határoz.

A rendeletet 1955 január első napjától kezdődően kell alkalmazni.

A Magyar Állami Népi Együttes búcsúja Brüsszeltől

Március elsején búcsúzott a Magyar Állami Népi Együttes Brüsszeltől. Az együttes brüsszeli tartózkodásának utolsó napján belga pionír-csoport kereste fel. A pionírok vírágcsokrokkal kedveskedtek a művészeknek.

Beszélgésük során beszámoltak arról, hogy ők is alakítottak egy ének- és táncgyűjtést, így akarják ápolni a belga népi

hagyományokat. A beszélgetés végén három belga népdalt énekeltek el a magyar együttes tagjainak.

A Magyar Állami Népi Együttes március másodikán a kora délutáni órákban érkezett meg Antwerpenbe, ahol a Théâtre Hippodrome-ban lép majd fel. A bemutatkozó előadásra csütörtökön este kerül sor.

Ajándék

„Még nem írám soha a „Délmagyarország“-nak, de most úgy érzem, örömet mindenkinnek meg kell tudnia” — kezdte a szerkesztőségünkhez írt levelét Kovács Pálné.

Mi is történt? Egyik napon délben együtt volt a család. Az édesapa, Kovács Pál, már hazajött a gyárból — az Ujszegedi Ládagyárból, — az édesanya meg délután ment dolgozni. Eppen ebédelték. A nagyasztal körül hét mosolygós gyermek ült, s jó étvágyal foglalkoztak a legnagyobb kislány, Aranka főztjét.

Egyszerre csak autó búgása hallatszott az utca felől. — Autó! Autó jön! — kiabálta a legkisebb gyerek, a hároméves Laetka. — Ugyan fiam — intette édesapja — hogy jöjné hozzánk autó. Ne kiabálj, egyél.

Kis idő múlva az udvar felől hangos beszéd hallatszott. — Erre, erre elvtársak — irányított valaki kinn az udvarban. Kopogtattak az

ajtón. Laetka szaladt elsőnek az ajtóhoz. — Szabadság! — nyitott be a szobába Nagy Ernő elvtárs, a Ruhagyár igazgatója. Nem egyedül jött, Csomor Sándorné, az Üzemi Bizottság elnöke és Muci László elvtárs, a pártbizottság agit. prop. titkára, tanács-tag is eljött.

Péter János elvtárs, a Ruhagyár pártbizottságának titkára a munkaterem ajtajában állt. Kovácsné munkája végeztével igyekezett hazá.

— Kovácsné, egy pillanatra... — szólította meg Péter elvtárs. Jöjjön velem.

Kovácsné szó nélkül ment. Nem a pártiroda felé mentek, hanem az udvaron keresztül, a műhelyek felé.

Az egyik műhelybe benyitottak: két hófehérre festett ágy, új ágyneművel és két szék állt a teremben.

— Nézzé Kovácsné, — kérdezte a férje, Kovács Pál. — Nézzék meg — ajánlotta Muci László elvtárs. Erre mind a hét gyerek egyszerre felállt, s megindultak az ajtó felé.

Milyen nagy volt az öröm! Mindenki viált valamit az autóról. Laetka, Marika a vánkösököt, a szép szőke Aranka az egyik, Klári a másik paplant, Ilonka és Péter a székeket, Pisti a lepedőket.

— Használják egészséggel. — mondta búcsúzáskor Nagy elvtárs.

Csomor Istvánné egy nagy zacskó cukrot adott a legkisebb gyerekeknek.

— Osszátok el gyerekek, ezt nektek hoztuk. — mondta.

A tanácsválasztás előtt járt Kovács Pálnéknál II. Tóth Mária, kerületi népi-nevelő. Kevés volt az ágy a szobában a hét gyerekeknek. A népi-nevelő ezt feljegyezte noteszébe.

— Milyen ágyakat! —

A Magyar Szovjet Barátság Hónapja előtt

Egy MSZT titkár munkájáról

A napokban felkerestem Tóth Ferenc tanársegéd elvtársat, a tudományegyetem MSZT-szervezetének titkárát. A Történeti Intézet könyvtárában találtam rá. Ez az ő állandó munkahelye. Mikor előadtam mi jártban vagyok, széket tolt alá és kiterítette az asztalra az MSZT munkatervét. Hiába magyarázkoztam, hogy engem csak másodsorban érdekel a munkaterv és inkább az ő munkájára vagyok kíváncsi, el kellett olvasnom. Sok munkatervet olvastam és állítottam már össze életemben, így nem csoda, hogy «fáztam» ettől. De mikor megláttam, hogy mindössze két lap, hát udvariasságból nekibuzdultam. Ahogy kezembé vettem a két lapnyi munkatervet, mindjárt azt gondoltam, hogy ez lesz a másik véglet. De amint az utolsó betűig elolvastam, egészen más véleményem lettem. Olyan munkatervet olvastam, amely a Magyar-Szovjet Barátság Hónapjára tele van egészséges, új kezdeményezéssel.

— Mi igen szerencsés helyzetben vagyunk — magyarázza Tóth elvtárs —, mert nemcsak a szovjet kultúrával, hanem a szovjet tudománnyal is eleven kapcsolatunk van. Csakhogy nem olyan mértékben, mint ahogy a magyar kultúra és a magyar tudomány megkívánja. Éppen ezért vetjük tervbe, hogy a barátsági hónap idején levelező viszonyt fogunk teremteni szovjet professzorokkal és egyetemi hallgatókkal. Így a szegedi és a szovjet tudósok, illetve egyetemi hallgatók közvetlen kapcsolatba kerülnek egymással. Talán említeni sem kell, hogy ez igen nagy hatással lesz a szegedi tudományos életre. De még azt meg kell jegyeznem, hogy nem csupán erre az egy hónapra szól a munkatervnek ez a pontja.

Nézzük csak tovább, mit terveznek még? Mi minden fér el két gépelt oldalon?

— Eddig Szegeden jóformán alig foglalkoztunk a szovjet tudományos közlemények kiemelkedő cikkeinek lefordításával. Vártuk, hogy majd Pesten valaki lefordítja és mi kényelmesen olvashatjuk. Gyakran azonban nem győztük kivárni. A mi szervezeteinkben számos olyan ember van, akinek nem kell megértenie magát ahhoz, hogy pontosan lefordítsa a legfontosabbakat. S ezt szervezetten fogjuk megcsinálni —, olyanformán, hogy tudósaink kutató munkájuk során hasznosítani tudják a szovjet tudósok eredményeit és módszereit.

Persze, mindez nincs ilyen részletesen leírva a munkatervben. Csak éppen annyit fektettek papírra, amennyiből bárki megértheti: mit, s hogyan akarnak tenni. A barátsági hónap egyik napjára egésznapos ötletes műsort állított össze a vezetőség. Erről a következőket mondja Tóth elvtárs:

— Ezt az egésznapos programot két részre osztjuk. Dél előtt minden karon tudományos ülészek lesz, amelyen az intézeti igazgatók vagy a tanszékvezetők fognak előadást tartani a szovjet tudomány kimagasló eredményeiről és azok magyarországi hasznosításáról. Igen változatos a témakör. A bölcsészeti karon nyelvészeti, történelmi és irodalmi, a pedagógiai főiskolán lélektani, a természettudományi karon pedig matematikai, fizikai és vegyészeti témakörből lesznek előadások. Hogy a hallgatóság is részt tudjon venni ezeken az előadásokban, dékányi szünet lesz azon a napon. Délutánra pedig kultúrversenyt és táncestet tervezünk.

Csak éppen ízelítő ez a változatos programot ígérő munkatervből,

amelyben igen sok az újdonság. S ezzel a programmal nem is lesz hiba. Tóth elvtárs már több mint egy éve dolgozik az MSZT-ben, mint vezető és olyan emberek állnak mellette ebben a munkában, mint Martonyi János rektorhelyettes, Molnár István könyvtáros és Szabó Árpád előadó.

Tóth elvtárs irányító munkáját gondos körültekintés, jó szervezés és lelkiismeretesség jellemzi. Nem irtózik az apró feladatoktól sem. Saját munkájáról nehezebb kicsikarni egy mondatot is. Szerénysége nem engedi. Annnyira azonban mégis megnyertem a bizalmát, hogy egy dolgot nagynehezen elárult.

— Mit is mondjak? — tűnődött először —, hiszen nem csinállok én semmi különlegeset. Csak végzem a munkámat. Könyvet kölcsönzök, szervezek, könyvet adok el.

— Milyen könyvet? — Bizományi könyvadászt végzek.

— És milyen eredménnyel? — Meg vagyok elégedve. Az elmúlt négy hónap alatt körülbelül tizenhátezer forint értékű könyvnek szereztem gazdát.

Amint kiderült, Szegeden ez az egyetlen MSZT-szervezet, ahol ilyen munka is folyik, s ráadásul ilyen szép eredménnyel. Pedig mindenütt örömmel kapnának az emberek a jó szovjet könyveikért, csak legyen, aki ajánlja is nekik.

Egy embert és egy munkatervet ismertem meg a rövid beszélgetés során. Egy fiatal, szerény, lelkesedéssel dolgozó embert és egy egyszerű munkatervet, mely a kezdeményezések egész sorozatát foglalja magában. Két külön dolog — de mégis annyira összetartozó. Az ember terv nélkül, a terv ember nélkül semmire se menne. Mert kell abba a tervbe szív és akarat is.

(— n — n)

Ebben az évben már áramot ad a kujbisevi vízierőmű

Ha a kujbisevi vízierőmű építésének méreteiről helyes képet akarunk alkotni, legjobban, ha repülőgépre ülünk. Ígyis csupán egy része bontakozik ki előttünk azoknak a munkálatoknak, amelyek e nagyszerű építkezésnél láthatók.

Akad még egy másik lehetőség is — ha megismerkedünk az adatokkal. Ime, felsorolunk néhányat közülük.

A vízierőmű építésének megkezdése, tehát 1950. augusztusa óta a Zsiguli környékén épült új városokban és településeken több mint 400 ezer négyzetméternyi jólberendezett lakóterület, adtak át rendeltetésének.

A vízierőmű építése folyamán körülbelül 85 millió köbméter földmunkát végeztek el, több mint 1 millió köbméter követ, 2,5 millió köbméter betont és vasbetont építettek be, több mint 30 ezer tonna fémerszékét, verték le, 150 ezer tonna armaturát és több mint 30 ezer tonna berendezést és fém szerkezetet szereltek össze.

Ez azonban még távolról sem minden. A vízmű építésénél 9 automatizált betongyárat helyeztek üzembe, amelyek egy nap alatt több mint 18 ezer köbméter betont gyártanak. Berendeztek két

armatura-hegesztőüzemet, ahol naponta 800 tonna armatura-szerkezetet állítanak össze. Üzembe helyeztek 5 nagy közútdát, évi 5,5 millió köbméter teljesítőképességgel. A vasbeton-fedőlapok előállítására két üzem épült.

Az említett, nagyszerűen gépesített, sőt automatizált segédüzemek segítségével a beton- és vasbetonmunkálatokat végző munkások száma így több mint 20 ezerrel csökkentek.

A beton-komplexum üzemein kívül két javítógyárat is működik, amelyek a vízmű felépítése után önálló üzemekké válnak. Ezenkívül több gépkocsijavítóüzemet, fémgyártó-kombinátot és több más segédüzemet építettek. Ezeknek az üzemeknek az összértélete meghaladja a 100 ezer négyzetmétert.

Az építkezés idején a vízierőmű környékén több mint 400 kilométer vasútvonalat fektettek le, több mint 200 kilométer betonút köti össze az építkezést és magát a vízierőművet Kujbisev várossal. Az építkezés területén több mint 200 kilométernyi magasfeszültségű áramvezeték létesítettek.

A kujbisevi vízmű építése a legnagyobb teljesítményű technika al-

kalmazása nélkül elképzelhetetlen. Megfelelő gépek és mechanizmusok hiányában a munkálatok egyetlen ágát sem lehetett volna teljesíteni.

Az építkezés a főbb munkálatok több mint 95 százalékát gépesítették. 1954-ben a kujbisevi vízierőmű minden munkására körülbelül 5 kilowatt villamosenergia „jutott”. Ez azt jelenti, hogy minden géppel dolgozó építő átlagban 35-40 ember munkáját végzi. A hatalmas kotrógépekkel dolgozó munkások többszáz, sőt ezer ember munkáját végzik. Így például a 35 ezer kubikos munkáját végző nagyteljesítményű iszapszivattyút mindössze 35-en kezelik.

Az építkezésen jelenleg 1700 különféle darú dolgozik. A teherszállítást 283 szállítótraktor végzi. A földmunkálatoknál 110 különféle teljesítőképességű és gyártmányú exkavátor, 283 földgyalú, 55 szárazkotró-markológép, a különféle gépkocsik száza, köztük a tisztónas és huszonöttonnas jánoszlavi és mimszki Diesel-billenőkocsik dolgoznak. Az építkezésen 5500 villanymotort találunk, 160 ezer kilowattos összteljesítőképességgel. Ezek a motorok 1 millió 125 ezer ember kézi erővel végzett munkáját képesek helyettesíteni. Az építkezésen összesen több mint 9 ezer gép és mechanizmus működik.

Ez az év döntő jelentőségű a kujbisevi vízierőmű építésében. Ebben az évben helyezik ugyanis üzembe. Most már a különböző létesítmények rövidesen megkezdik működésüket. Először az alsó hajózási zsilipeket kell üzembehelyezni, mégpedig május 1-ig. E zsilipeket azért kell erre az időpontra üzembehelyezni, mert a két oldalról záróágak közé szorított Volga már nem énthet ki önkényesen az ártéri területekre, mint régebben. A Volgát most kényeszerűen először arra, hogy minden vizét az ember készítette moderben hőmpölygtesse végig. A folyó sebessége olyan nagy lesz a vízierőműnél, hogy a hajók nem tudnak majd fel felé haladni rajta. Kerülő úton, zsilipeken kell átkelni őket. S ha a zsilipeket nem helyezik üzembe a Volga dródság, a folyón meghűsül a hajózási. Ezért hát az építők május 1-ig minden napot számbavesznek.

N. SZTOLJAROV

A LIPCSEI VÁROSI színházban nemzetközi dívatbemutatókat rendeznek. Ezeket az NDK, Nyugat-Németország, Csehszlovákia, Magyarország, Lengyelország és Hollandia textil- és női ruházati ipara mutatja be legszebb készítményeit.

Juhász Zsuzsa